

Skattungekursen

Kursplan och kursinnehåll

Kursåret kronologiskt

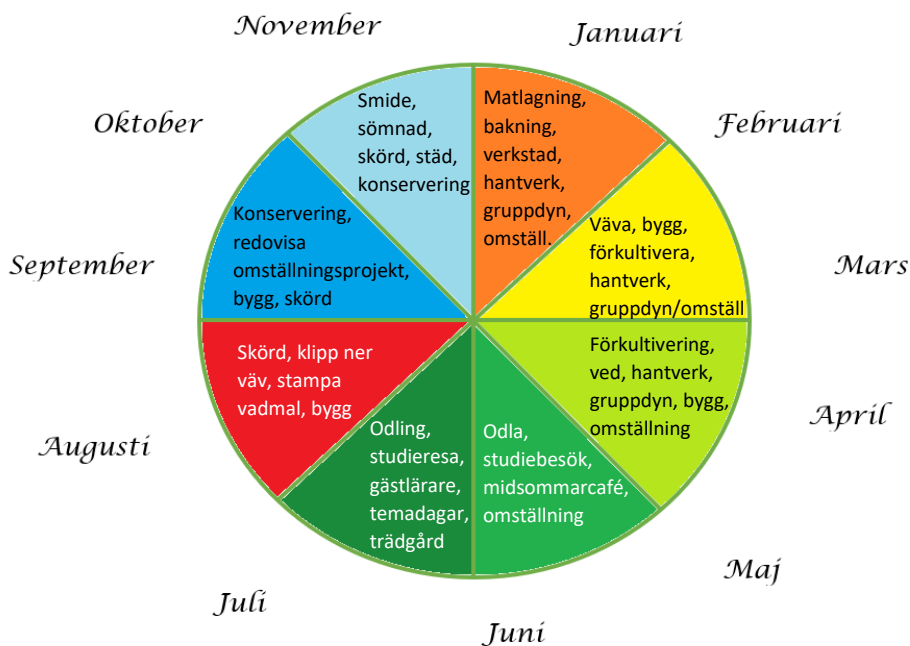
På Skattungekursen är schemat föränderligt över året. Vad vi gör är anpassat efter säsong och när det mest lämpar sig att göra saker. Så fungerar självhushållning och samhushållning. Kursen är lite som en blandning av en skola och ett gårdskollektiv, där vi förväntas ta hand om veden på våren, odlingen när vädret tillåter och klipper gräs eller skottar snö efter behov.

I början av kursen introducerar vi köket och bageriet genom kortare maltagnings- och bakkurser. Du får lära dig tillaga lokala och ekologiska grödor, samt baka surdegsbröd. Vi lär känna byn genom olika studiebesök och bekantar oss med varandra i det gemensamma arbetet, samt i gruppdynamikpassen. Du får öva upp din händighet genom mindre bygg- och renoveringsprojekt, ta hand om potatisen i jordkällaren när den ska sorteras och diskutera hållbarhet i omställningspassen. Förkultivering av plantor drar också igång under vinter/ tidig vår. Vadmalskursen som sätter igång i februari/ mars är vävning av ylletyg som senare stampas till vadmal. Vi lägger in mindre renoveringar och byggpass när tid finns under året. I april sätter vi igång med att kapa och klyva ved till tre av våra kurshus och i maj drar odlingen igång på allvar. Under vårterminen är det också hantverkspass i Mora på fredagar och ibland är det både torsdag och fredag. Under hantverkspassen får du prova på keramik, trä och textilt hantverk.

Dessa ämnen är alltså aktuella under våren:

- Matlagning
- Bakning
- Studiebesök
- Bygg (teori och praktik)
- Odling (teori och praktik)
- Gruppdynamik
- Omställning
- Vadmalsvävning
- Vedhantering
- Hantverk (keramik, trä och textil)

Det kan tillkomma enstaka pass om andra saker, såsom exempelvis bakning av tunnbröd i bagarstuga och beskärning av fruktträd. Utöver schemalagda ämnen har vi kursråd och morgonsamlingar för planering, beslutsfattande och avstämning. Kursråden sker varje måndag. Vi delar också in gruppen i olika ansvarsgrupper där kursdeltagarna får ta hand om biblioteket, posten, planering av studiebesök/ studieresor, dokumentation, underhåll av kurshuset och pannan mm. Kurshuset städas gemensamt av gruppen varje torsdag. På internaten får ni själva sköta snöskottning på vintern och gräsklippning på sommaren. Andra göromål som ska göras på skoltid är exempelvis att sortera upp fröer så de fördelas jämt mellan alla kursdeltagare inför odlingssäsongen.

I slutet av maj och under juni månad är det som mest intensivt i odlingarna. Era lotter ska grävas, sås och planeras, på fält sätter vi potatis och kålplantor, plantor ska ut i växthusen och sedan ska det täckas med gräsklipp. Målet är att vara färdiga med sådd och planering innan midsommar. På midsommarafton håller kursen i ett café för byn. Några fredagar i maj och juni brukar avsättas för att baka och planera inför caféet. Efter midsommar finns tid att sköta odlingar, åka på studieresa och jobba med projektarbeten kopplade till er egen omställning. Vävningen fortsätter. Vi har också en mindre linodling och fjolårets lin brukar rötas under sommaren för att kunna beredas under sensommar/ tidig höst.

Sommaren innehåller alltså dessa ämnen och göromål:

- Odling (mycket praktiskt arbete på egna odlingslotter, på åker och i växthus)
- Midsommarcafé
- Studieresa (som deltagarna själva planerar)
- Omställningsprojekt
- Vävning
- Rötning av lin

På sommaren kan det också passa bra att ta in gästlärare. Det är något deltagarna kan planera tillsammans med ordinarie lärare. Även bygg, gruppdynamik och omställningspass kan förekomma utifrån hur vi väljer att planera.

I slutet av sommaren klipps vävarna ner och mot slutet av augusti stampas tygerna till vadmal i en vattendriven vadmalsstamp uppe i finnskogen norr om Orsa. Då är det obligatoriskt för hela klassen att åka med, även för den som inte har vävt. Alla behöver hjälpas åt att bära vatten, elda för att värma vatten etc. På sensommaren sätter också skördearbetet igång. Vi fryser in, torkar och syltar och saftar. Mot hösten lär vi också ut mjölksyring när kål och rotsaker börjar bli klara. Byggprojekt och redovisningar av omställningsprojekt är också aktuella. Deltagarna kan vara med och komma med förslag om olika kursmoment de vill göra och dessa läggs in i mån av tid. Linberedning samt temadagar om exempelvis skog brukar också förekomma.

På hösten och mot kursens slut brukar vi lägga in temaveckor. Vadmalssömnad, där du kan sy något av det du har vävt, samt smide är två återkommande kursmoment.

Sensommar och höst innehåller alltså dessa kursmoment:

- Gästlärare och studiebesök
- Stampa vadmal
- Skörd
- Konservering och förvaring
- Byggprojekt
- Linberedning
- Redovisning av omställningsprojekt
- Smide och vadmalssömnad

Mot slutet av kursen görs en större städning av kurshuset och vi lägger tid för utvärderingar och pass där vi kan summera och avrunda det vi tillsammans lärt oss under året.

Observera att den här kursbeskrivningen är schematisk och att innehållet i stort stämmer, men att det kan förekomma mindre variationer i upplägg år från år!

Beskrivning av teman och ämnen

Hushållning- själv och tillsammans

Under kursåret får du prova på vad som krävs praktiskt för att du ska kunna tillgodose dig delar av dina basbehov av mat, boende och kläder. Samarbete är en grundbult i denna process och vikten av gemenskap och hushållning tillsammans med andra är central. Vi arbetar med återbruk, reparationer, husskötsel, mindre renoveringar och småskaliga byggprojekt på kursens egna fastigheter. Odlingen såväl som matlagning och konserveringen är viktiga delar i självhushållningen. Deltagarna odlar både till sig själva och till nästkommande år. I mån av tid samlar vi även in svamp, bär och örter för torkning och konservering. Fokus ligger på att hushålla med jordens resurser och att göra medvetna val med tanke på hälsa, miljö och rättvis fördelning. Skattungekursen är en "gör-det-själv"-kurs. Vi gör själva en del jobb som i de flesta skolor sköts av vaktmästeri, städ- och kökspersonal. All snöskottning och gräsklippning, mindre husunderhåll, all städning samt lagning av skolluncherna görs av kursdeltagarna, med handledning av lärarna.

Odling och biologisk mångfald

Den ekologiska odlingen är central i Skattungekursen och vi odlar på friland, i växthus samt i perenna odlingssystem. Vi lär oss om odlingens kretslopp och hur vi bygger upp ett bra mikroliv i jorden. Växelbruk, kantzoner, blommande örter för pollinering samt biologisk ogräs- och skadedjursbekämpning gör odlingen mer bärkraftig och gynnar biodiversiteten. Tanken är att du efter kursen ska ha den kunskap som krävs för att odla en persons årsbehov av grönsaker.

Under kursen tittar vi även på olika odlingssätt och -tekniker så som permakultur, skogsträdgårdsodling, andelsjordbruk, sambbruk och stadsodling. Skattungekursen är i startgroparna

med att bygga upp en skogsträdgård och i denna process kommer vi att designa delar av trädgården samt praktisera odling av perenna växter.

I kursen lär vi oss om biologisk mångfald inom skog, jordbruk och trädgårdar och hur vi skapar samt upprätthåller hållbara ekosystem. Vi kommer att aktivt jobba för att öka den biologiska mångfalden i våra trädgårdar för att på så vis skapa odlingssystem som klarar av att stå emot klimatförändringar. För att lära oss om olika arter och deras specifika habitat gör vi exkursioner i vår omgivning.

Hantverk

Under våren sker hantverksdagar inne i Mora där kursdeltagarna får arbeta med keramik, trä och textil. Förmodligen blir det ungefär fem till sex dagar per hantverksteknik. Hantverksdagarna är utspridda och är ungefär en eller två dagar per vecka. Vadmalskursen uppe i Skattungbyn är vävning av ylletyg som sedan stampas till vadmal. På vävningen får du lära dig att bobina, varpa, skeda och solva och dra på varpen på en vävstol under ledning av en lärare. Vävningen sker sedan självständigt med möjlighet till hjälp vid behov. Tyget som vävs är i ylle och när det stampas kryper det ihop, blir tätare så det står emot vind och väta bättre. I slutet av kursåret finns möjlighet att sy något av sitt tyg. Vanligt är att sy något klädesplagg såsom byxor eller en anorak, men även att sy kuddfodral som broderas eller ett mindre plagg som en väst eller en kjol. Vi brukar också lära ut smide i slutet av Skattungekursen.

Omställning och gruppdynamik

Två viktiga ämnen är omställning och gruppdynamik. Omställning handlar om att hitta lokala lösningar på komplexa utmaningar. Vi ställer oss till ett samhälle som respekterar planetens gränser. Vi knyter ihop kunskap om de stora utmaningarna såsom klimatförändringar, resursanvändning, samt människans påverkan på våra naturmiljöer med frågor om den egna livsstilen och hur vi organiserar våra samhällssystem. Under lektionspassen i omställning får du också reflektera kring din egen omställning och hur den kan relateras till grupp och samhällsnivå. Genom ett teoretiskt eller praktiskt projektarbete får du möjlighet att fördjupa dig inom ett eget omställningsprojekt. Exempel på omställningsprojekt tidigare år har varit sy nya kläder av återbrukad textil, renovera yxor, praktisera på en äppelodling, ett arbete om småskalig vattenrening, bygga om en husbil, praktisera på en gård, fårskötsel, inre omställning (mer själslig självutveckling), designa ett småhus.

Gruppdynamik hänger delvis ihop med omställningen eftersom omställning är något vi måste klara av att göra tillsammans. Gruppdynamik handlar om hur vi som grupp kan samarbeta på ett konstruktivt sätt. Hur håller vi möten? Hur kommunicerar vi med varandra och hur hanterar vi konflikter? På Skattungekursen har vi morgonmöte varje dag samt kursråd en gång i veckan där gruppen tar upp frågor som har med organisering och verksamheten att göra. Du får verktyg som du och gruppen kan praktisera under året för att få samarbetet att flyta så bra om möjligt. Sedan är det alltid upp till varje grupp och varje individ att kunna kompromissa och att finna beslut som gruppen som helhet gagnas av.

Lokal inspiration

Skattungbyn är en unik plats där tankar om att leva resurssnålt, med stor social gemenskap och hållbar matförsörjning har funnits under en lång tid. I byn var det vanligt med självförsörjande gårdar in på 1900-talet och Skattungekursen har bedrivit sin verksamhet i byn i 45 år, vilket också har gett många ringar på vattnet de senaste decennierna. Exempel på verksamheter som finns idag är Skattunges Handel som drivs som en kooperativt ägd ekonomisk förening, Slåttergubben som är en inköpsförening med ekologiska livsmedel på lösvikt, en gratisloppis som drivs ideellt där du kan lämna eller hämta saker utan att blanda in pengar, samt kulturföreningen Lyran som arrangerar kulturverksamhet i Orsa och i Skattungbyn.

Studiebesök och gästlärare

Kursen har en liten budget för studiebesök och gästlärare. Vi gör många olika studiebesök under året, främst lokalt och en del längre bort. Vissa studiebesök är obligatoriska medan andra är valbara. Det finns också en möjlighet att lägga till något eller några mindre kursmoment med gästlärare under året.